

**ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію Наумової Юлії Станіславівни
«Особливості засвоєння візуально-семантичних образів студентами
у процесі вивчення іноземної мови з ієрогліфічною писемністю»,
представлену на здобуття наукового ступеня
кандидата психологічних наук
зі спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія**

Актуальність обраної теми дослідження не викликає сумніву, адже важливим завданням вітчизняної вищої школи є пошук шляхів підвищення якості підготовки кваліфікованих кадрів, здатних до професійного саморозвитку, до володіння інформаційними технологіями, до творчої праці, до оволодіння іноземними мовами тощо. Відповідно назрілим і важливим уявляється дослідження специфіки вивчення іноземної мови з ієрогліфічною писемністю, інтерес до якої підвищився останнім часом через зростаючі ділові та культурні зв'язки України з країнами Сходу. Сучасна парадигма вивчення іноземних мов все більше має тенденцію до врахування психологічного компоненту їх засвоєння. Проте психологічні особливості засвоєння студентами візуально-семантичних образів ієрогліфічної писемності (на прикладі вивчення японської мови) не виступали предметом спеціального наукового дослідження. За таких обставин дисертаційна робота Наумової Юлії Станіславівни має безперечну *актуальність і цінність*.

Вступна частина дисертації містить чіткі та виважені формулювання, у ній йдеться про актуальність роботи, її методологічні орієнтири. Об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження є чітко сформульованими, що дозволило спланувати та здійснити дисертаційне дослідження на належному науковому рівні, забезпечити надійність і достатню вірогідність отриманих результатів. Спираючись на результати вивчення вітчизняного та світового досвіду, авторка дисертації розкриває основні наукові положення дослідження, які логічно переходять в програму з підвищення ефективності засвоєння студентами ієрогліфічної писемності.

Наступні розділи дисертації є чітко структурованими, у них логічно подані результати теоретичного аналізу та емпіричного дослідження відповідно до визначених мети та завдань.

Перший розділ «Теоретичні засади дослідження проблеми засвоєння візуально-семантичних образів у процесі вивчення іноземної мови з ієрогліфічною писемністю» присвячений проблемі засвоєння суб'єктами навчання іноземних мов, зокрема ієрогліфічних. У цьому розділі детально проаналізовано підходи у розумінні особливостей засвоєння ієрогліфічної мови та визначено психологічні особливості опанування ієрогліфічної писемності. Дисерантка розкриває психологічний зміст феномену образу в психології, розглядає специфіку відмінностей ієрогліфічної писемності та фонематичної й ті труднощі, які виникають у студентів при вивченні ієрогліфічних мов як іноземних, а також визначає поняття «візуально-семантичний образ ієрогліфу», головну дефініцію дослідження, як складний когнітивний комплекс (розумовий образ), який є інтегральним продуктом візуального сенсорно-перцептивного сприймання (чуттєвий образ) усіх графічних елементів формальної структури ієрогліфу, цілісного уявлення про нього (закріплена в образній пам'яті) та понятійного (смислового) відображення, закріплена значенням.

У другому розділі «Емпіричне дослідження особливостей засвоєння студентами ієрогліфічної мови при опорі на образну сферу» авторкою обґрунтовано вибір методів дослідження, описано і проаналізовано емпіричні дані особливостей засвоєння візуально-семантичних образів ієрогліфів, когнітивні детермінанти успішності засвоєння та мотивацію студентів при оволодінні ієрогліфічною мовою (на прикладі японської).

Критерій «успішності/неуспішності» оволодіння студентами ієрогліфікою визначався на цьому етапі експерименту за результатами сесійного контролю.

Серед емпіричних результатів привертають увагу особливості характеру формування студентами візуальних та семантичних образів ієрогліфів. Так,

виявлено, що характер та структура створених студентами як візуальних, так і образів значень ієрогліфів має суттєво виражену індивідуальність, що підтвердило припущення про неефективність застосування готових узагальнених образів, які пропонуються рядом авторів у якості опори при запам'ятовуванні ієрогліфів.

У межах цього розділу особливу увагу було зосереджено на визначені ролі індивідуальних когнітивних процесів у процесі засвоєння ієрогліфіки. Так, оцінка особливостей запам'ятовування слів/фраз рідної мови та ієрогліфів показала, що існують відмінності у запам'ятовуванні та відтворенні словесного та ієрогліфічного матеріалу: найкраще відтворення слів відбувається переважно при слуховому їх пред'явленні, тоді як ієрогліфічні знаки краще зберігаються у пам'яті та відтворюються при візуальному їх сприйняті, причому незалежно від провідного типу репрезентативної системи суб'єкта.

Вивчення індивідуальних когнітивних стилів засвоєння студентами навчальної інформації (полезалежний-поленезалежний, вузький-широкий діапазон еквівалентності, рефлексивність-імпульсивність) та порівняння цих результатів з успішністю студентів показало, що вони виступають одними з детермінаційних чинників цієї успішності.

Визначення характеру та ролі навчальної мотивації студентів у вивчені іноземної мови показало, що вона є суттєвим детермінаційним чинником у досягненні навчальних цілей, а тому потребує керованого посилення в рамках навчального процесу.

Слід також відзначити ретельний добір процедур статистико-математичного аналізу загалом, завдяки чому дисерантці вдалося визначити найбільш значущі особливості формування студентами візуальних та семантичних образів ієрогліфів.

Завдяки підбору репрезентативної вибірки досліджуваних і методик дослідження можна говорити про високу наукову цінність отриманих результатів.

У третьому розділі «Програма підвищення ефективності засвоєння студентами іноземної мови з ієрогліфічною писемністю при опорі на візуально-семантичний образ ієрогліфів» авторка представляє теоретичні засади, змістові та процесуальні аспекти побудови формувального експерименту, програму формувального впливу з оптимізації процесу засвоєння студентами факультетів східних мов ієрогліфічної писемності (на прикладі японської мови), її зміст і структуру, результати апробації програми. При цьому привертає увагу обґрунтування підходів (когнітивного, компетентнісного та стратегічного), що у комплексі дозволяють врахувати усі необхідні психолого-дидактичні умови для ефективного засвоєння східних мов з ієрогліфічною писемністю.

Науково обґрунтовані зміст, структура, форми й методи підвищення рівня ефективності опанування студентами ієрогліфічних компетенцій дозволили дисерантці впровадити програму у формі фахультативу в закладі вищої освіти і довести її ефективність. Критеріями оцінки її ефективності стали показники таких компонентів загальної ієрогліфічної компетентності як лінгвістична, соціокультурна, стратегічна та інформаційно-аналітична, які визначались методом експертних оцінок, результатів спеціально розроблених тестів та самооцінок студентів.

За результатами контрольного оцінювання, студенти, які пройшли програму фахультативу та виконали поставлені в ньому завдання, показали приріст у засвоєнні ієрогліфічної компетентності. Слід також відзначити, що суттєвим чином заняття фахультативу вплинули й на мотивацію досягнень успіху у студентів експериментальної групи

Висновки які робить дисерантка, доволі чітко сформульовані та переконливі. Вони синтезують усі основні результати дослідження, засвідчують виконання поставлених завдань та досягнення мети дисертаційної роботи. Ю. С. Наумова довела, що дослідження особливостей засвоєння візуально-семантичних образів студентами у процесі вивчення іноземної мови з ієрогліфічною писемністю є актуальною науковою проблемою, теоретично

обґрунтованою та емпірично доведеною; такою, що має чітко продемонстровану наукову новизну та безсумнівне практичне значення.

Дисертація та автореферат оформлені відповідно до вимог МОН України. Робота пройшла достатню апробацію та впровадження на міжнародних і всеукраїнських конференціях.

Загалом, Ю. С. Наумова як дослідник викликає повагу, демонструючи ретельність, зацікавленість і ґрунтовність у проведенні дослідження.

Представлений у дисертації матеріал, його психологічний аналіз та інтерпретація, вичерпні висновки не викликають заперечень. Однак можна висловити деякі зауваження та побажання:

1. У теоретичній частині роботи обґрунтовано використання у дослідженні візуально-семантичних образів ієрогліфів та їх графем структурної моделі Ф. Ю. Василюка. Надалі, у констатувальному експерименті, виділена й інша структурна композиція створених студентами візуальних образів (реалістичність-метафоричність, статичність-динамічність, цілісність-структурність). Не зовсім зрозуміла необхідність розробки ще однієї моделі структуризації, і як ця авторська модель інтегрувалась у програму формувального експерименту.

2. Структура формувальної програми представлена у роботі за модулями, проте більш зрозумілою для користувачів вона була б за умови більш чітких планів занять, конкретних вправ та технік тощо.

3. Одним з критеріїв оцінки результативності впровадження програми з підвищення ефективності засвоєння студентами ієрогліфічної писемності дисерантка визначила експертну оцінку оволодіння студентами ієрогліфічними компетенціями; проте у результатах апробації програми (підрозділ 3.3) цей критерій не представлено.

4. У дисертації і авторефераті дисерантка не зовсім коректно використовує терміни «авторська анкета», «авторська програма», «авторська методика», оскільки статус авторського продукту в психології передбачає наявність свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір.

Однак висловлені зауваження не знижують цінності та загальної позитивної оцінки дисертації. Здобувачка проявила самостійність у розробленні складної наукової проблеми, здійснила продуктивний теоретичний аналіз й отримала вагомі наукові результати.

На основі проведеного аналізу роботи можна стверджувати, що дисертаційна робота «Особливості засвоєння візуально-семантичних образів студентами у процесі вивчення іноземної мови з ієрогліфічною писемністю» є цілісним завершеним дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне та практичне значення, містить результати, які є важливими як для науковців, так і для практиків. Дисертація і автореферат, зміст якого ідентичний основним положенням дисертації, відповідають вимогам МОН України. Опубліковані наукові праці здобувачки повністю відображають основні положення дисертації. Це дає підстави для висновку про те, що Наумова Юлія Станіславівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент –

доктор психологічних наук, професор
завідувач кафедри педагогіки та
психології освітньої діяльності
Запорізького національного університету
Заслужений працівник освіти України

Н. Ф. Шевченко

Вчений секретар

Підпис
засвідчує

О. А. Проценко

НАЧАЛЬНИК
ВІДДІЛУ КАДРІВ

